

INSPIRATIONSHÄFTE

Aktiviteter om klimat och hållbar utveckling

INTRO

HUR VILL DU VARA MED OCH SKAPA EN HÅLLBAR VÄRLD?

Klimatförändringar, orättvisor, fattigdom. Visst kan det kännas hopplöst och svårt att göra världen mer hållbar. I det här häftet vill vi visa att det finns mycket vi kan göra för att förändra. Gud har skapat människan och jorden och ger oss i uppdrag att ta hand om jorden (1 Mos 2:14). Likaväl som vi visar kärlek till Gud och till varandra vill vi visa kärlek till vår planet. Låt oss börja här och nu!

VAD ÄR HÅLLBAR UTVECKLING?

En hållbar utveckling brukar beskrivas som en utveckling som tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov. Med andra ord: Vi har bara en jord och den behöver vi ta hand om och dela med våra medmänniskor, idag och i framtiden. En grundläggande förutsättning för att skapa en hållbar utveckling är att vi behöver anpassa vårt sätt att leva till vad planeten klarar av. Idag använder vi istället mer resurser än vad jorden kan återskapa. Det är samtidigt viktigt att se till att alla människor får sina behov tillfredsställda. Vad som är människans behov är en svår fråga, men man kan säga att det finns en miniminivå för vad alla människor behöver så som tillräckligt med mat och vatten, skydd mot väder och vind, skydd mot våld och sjukdomar, tillgång till utbildning, möjlighet att försörja sig, rättvisa och vänner. En hållbar utveckling handlar därför inte bara om miljön utan också om demokrati, rättvisa, hälsa och välbefinnande. En hållbar värld är en värld där alla har möjlighet att leva ett gott liv med respekt för skapelsen.

OM INSPIRATIONSHÄFTET

Det här häftet innehåller tips på aktiviteter som handlar om klimat och hållbar utveckling. Att bromsa den globala uppvärmningen är en av vår tids största utmaningar. För att lyckas med det behöver vi göra samhället mer hållbart, lokalt och globalt.

Syftet är att visa att det finns många olika sätt att engagera sig och påverka. Det behöver heller inte vara så komplicerat och tungt utan tvärtom roligt och inspirerande! Aktiviteterna är anpassade för ungdomsgrupper, till exempel lokalavdelningar i Svenska Kyrkans Unga. Det finns även tips på aktiviteter för barn i yngre åldrar. Bläddra igenom häftet och plocka ut de aktiviteter som passar just ditt sammanhang. Lycka till!

Låt ingen se ner på dig för att du är ung, utan var en förebild för de troende i allt du säger och gör, i kärlek, tro och renhet.

1 Tim 4:12

INNEHÅLL

Lära	4
Göra	10
Påverka	22
Aktiviteter för yngre åldrar	30
Tro	33

LÄRA

HÅLLBAR SPELKVÄLL

Varför? Svenska Kyrkans Ungas brädspel OPTIMUM är ett kul och bra sätt att lära sig mer om hållbar utveckling. OPTIMUM uppmuntrar till diskussion och reflektion kring vårt sätt att leva och hur vi kan leva mer hållbart. Spelet handlar om att utforma sitt samhälle på ett så optimalt sätt som möjligt. Både miljömässiga, samhälleliga och ekonomiska faktorer påverkar spelets gång.

Hur? Ordna en spelkväll där ni spelar OPTIMUM. Fixa ekologiska popcorn och ekologiskt godis. I regelboken finns diskussionsfrågor som ni kan prata om efter att ni spelat.

Förberedelser: Beställ OPTIMUM från www.svenskakyrkansunga.se/butik.
Utse någon som lär sig reglerna innan och kan berätta hur man spelar.

Tid: Optimum tar 2-2,5 timmar att spela.

Mer speltips: Climatus rabiatus är ett webbspel om jordens framtid. Spelet är i form av en tidsresa där du som spelare ställs inför kluriga dilemman och de val du gör påverkar hur framtiden ser ut. Spela på www.climatusrabiatus.se.

Jorden räcker till för varje människas behov men inte för varje människas girighet.

Mahatma Ghandi.

Planetens gränser

Jorden utsätts idag för enorma påfrestningar. Forskare vid Stockholm Environment Institute har kartlagt var gränserna går för planetens möjlighet att återhämta sig. Flera områden är i riskzonen, till exempel den biologiska mångfalden, havsförsurning och användning av kväve. En av de mest akuta frågorna är klimatfrågan och utsläppen av koldioxid.

Tips: Se klipptet "Let the environment guide our development" på www.ted.com.

LÄRA

VÄRLDENS KURS – KLIMAT OCH MILJÖ

Varför? För att få mer koll på klimatförändringarna, vad klimatet har med kyrkan och göra och hur Svenska kyrkans internationella arbete kämpar för klimaträttvisa. Att lära sig mer om problemen och hur de kan lösas kan vara startskottet för ökat engagemang för skapelsen.

Hur? Använd materialet Världens kurs - Klimat och miljö, som går att ladda ner på www.varldenskurs.se. Materialet innehåller både fakta och övningar där man i gruppen delar med sig av kunskap, tankar och idéer. Världens kurs är lätt att använda, man behöver inte vara expert på ämnet för att kunna använda materialet.

Förberedelser: Utse en eller flera personer som får förbereda ett pass genom att välja ut övningar och fixa om det behövs material. För tips på personer som kan hålla i Världens kurs, mejla till varldenskurs@sensus.se eller kontakta Sensus i din region, uppgifter finns på www.sensus.se.

Tid: Världens kurs kan användas som en plocklåda för kortare workshop, som en studiecirkel eller till en hel temadag.

*Som kyrka och kristna kan vi inte stå bredvid och se på när människor och natur kränks.
Tron får bli handling, hoppet bär oss och vårt uppdrag är kärlek till allt skapat!*

från Världens kurs, klimat och miljö

Om Världens kurs

Världens kurs innehåller fakta och interaktiva övningar om globala rättvise- och hållbarhetsfrågor. Materialen kan användas i studiecirklar, i ungdomsgruppen, i skolor eller av dig själv.

Diskutera, fundera och lär dig mer om globala frågor med Världens kurs! Läs mer: www.varldenskurs.se eller www.facebook.com/varldenskurs.

Klimatsiffror

Inom FN har man tagit beslut om att vi måste begränsa den globala uppvärmningen till under 2 grader för att undvika okontrollerbara effekter av klimatförändringarna. Sedan industrialismens början har temperaturen hittills ökat med ungefär 0,9 grader, vilket redan idag leder till allvarliga konsekvenser för människor, djur och natur. Om vi fortsätter att släppa ut växthusgaser i samma takt som idag riskerar vi en uppvärmning på 4 grader vilket kommer få katastrofala följder.

Det är helt enkelt dags att ta snabba och kraftfulla beslut för klimatet på alla nivåer och i alla delar av världen.

LÄRA

BJUD IN EN GÄST

Varför? Att höra om hur klimatförändringarna drabbar människor, djur och natur och om hur ohållbar världen är kan skapa en känsla av hopplöshet. Då är det bra att lära sig mer om hur och vad vi kan göra åt problemen. Bjud in en gäst som kan inspirera och tipsa om hur man kan gå tillväga.

Hur? Bjud in någon som kan berätta mer om just det som ni är intresserade av. Det kan handla om vilket mat man kan äta för minska sin klimatpåverkan, hur man driver en kampanj i sociala medier, hur man kan engagera församlingen att jobba med Fairtrade eller vad FN:s klimatpanels nya rapport egentligen handlar om.

Förberedelser: Var ute i god tid med att fråga föreläsare och workshophållare. För tips på personer att bjuda in, kan ni till exempel kontakta Svenska Kyrkans Ungas globala arbetsgrupp på globalt@svenskakyrkansunga.se.

Filmtips: Story of stuff är en serie kortfilmer som på ett roligt och enkelt sätt beskriver hur vi kan påverka världen i en mer hållbar riktning. Se dem på www.storyofstuff.org. Några av filmerna har svensk text. Välj språk genom att klicka på symbolen i det nedre högra hörnet.

Vad är klimaträttvisa?

Klimaträttvisa handlar om att vi som lever i rika länder i väst måste ta störst ansvar för de klimatförändringar som sker, eftersom vi bidragit mest till problemen. Samtidigt måste alla länder hjälpas åt för att klara utmaningen att både minska de globala utsläppen och samtidigt minska fattigdomen. Idag står den miljard människor som lever i de 100 fattigaste länderna för mindre än 3 procent av de globala utsläppen av växthusgaser. Källa: www.svenskakyrkan.se/klimatrattvisa

BIDRA TILL KLIMATRÄTTVISA

Varför? Klimatförändringarna är orättvisa. De fattigaste människorna har bidragit minst till att skapa problemet men drabbas värst. Vi kan alla hjälpa till att ändra på det!

Hur? Använd webverktyget på www.svenskakyrkan.se/klimatrattvisa. Där kan man räkna ut hur stora sina egna utsläpp är och få tips på hur man kan minska dem. Samtidigt kan man ge en klimatgåva till Svenska kyrkans internationella arbete som stöder de människor som drabbas. Efter att ni gjort testet, diskutera och samla ihop era bästa idéer på hur man kan minska sin klimatpåverkan. Fundera på hur församlingen och kyrkan kan bidra till klimaträttvisa, och vad ni kan göra för att hjälpa till.

Material: Dator, surfplatta eller mobil med internet, helst en per person i gruppen.

Tid: Testet tar ungefär 30 minuter att göra.

GÖRA

HÅLLBAR MATLAGNINGSKVÄLL

Varför? Mat är något vi alla behöver. Vi vill också gärna att det vi äter ska smaka bra och att måltiden ska vara en stund då man samlas med vänner för att träffas, prata och skratta. Samtidigt finns många problem kopplade till maten vi äter. Till exempel står produktion och transport av mat för ungefär en fjärdedel av svenska hushålls utsläpp av växthusgaser. Men hopp finns, kolla in våra hållbara mattips!

Hur? Var och en tar med sig något överblivet från sitt kylskåp. Utmana varandra att hitta på en maträtt med de ingredienser ni får ihop. På så sätt undviker ni att maten slängs och att energi och resurser går åt i onödan. Kanske blir det en ny stjärnmeny!

Att laga mat tillsammans är både ett sätt att spara energi och att umgås med nya och gamla vänner. Bilder från Kristen Vegetarisk Kokbok.

Hållbara mattips

1. Släng inte maten. Gör matlåda av det överblivna eller frys in till en annan gång.
2. Ät mindre kött. Om du äter kött, välj svenskt, ekologiskt och gärna från betande djur för landskapets och den biologiska mångfaldens skull.
3. Ät säsongsbaserat och närproducerat. För tips, se www.klimatmat.se.
4. Handla ekologiskt. Då slipper vi gifter i maten och vår natur och dessutom används inte konstgödsel som övergöder våra sjöar och hav.
5. Handla Fairtrade. Då hjälper du människor att försörja sig och kunna leva ett gott liv.
6. Undvik flygtransporterad mat. Se upp med färsk frukt och grönsaker vid fel årstider.
7. Cykla eller gå till affären. Korta bilturer är en stor klimatbov och bör undvikas. Dessutom är det skönt med motion. Inte bilen under milen!

Gud sade: "Jag ger er alla fröbärande örter på hela jorden och alla träd med frö i sin frukt; detta skall ni ha att äta.

1 Mos 1:29

För fler tips och inspiration till maträtter:

Ladda ner *Kristen Vegetarisk Kokbok* från www.svenskakyrkansunga.se/globalt eller *Världens kurs - Matlag för klimaträttvisa* på www.varldenskurs.se

GÖRA

Dags för en hållbar matproduktion

Klimatpåverkan är inte det enda problemet med dagens matproduktion. Till exempel huggs enorma arealer av värdefull regnskog ner till förmån för soja- och palmolja-plantager med utdöende arter som följd. I Sverige är närmare 1000 arter av växter, bin, humlor, fjärilar och fåglar hotade eftersom de öppna landskap som de är beroende av håller på att växa igen. Maten är också orättvist fördelad. Samtidigt som en tredjedel av all mat som produceras i världen slängs har 870 miljoner människor inte tillräckligt att äta. Källa: www.milleniemalen.nu

Schysst konsumtion

Konsumtionen av varor ökar ständigt. Det leder inte bara till ohållbar resursanvändning, ofta tillverkas produkter i fattiga länder med låga löner och dåliga arbetsvillkor. Spana in de här initiativen för konsumtion med schysstare avtryck:

- Fairtrade är en produktmärkning som skapar förutsättningar för odlare och anställda i utvecklingsländer att förbättra sina arbets- och levnadsvillkor.

www.fairtrade.se.

- MakeITFair är en kampanj som arbetar för hållbar produktion och konsumtion av elektronik. www.makeitfair.org.

- Schyst resande tipsar om hur du kan turista mer hållbart. www.schystresande.se.

GÖR OM – GÖR NYTT!

Varför? Vi lever i ett konsumtionssamhälle där det blivit till en vana att slänga och köpa nytt. Att hitta nya användningsområden för gamla saker är ett bra sätt att spara på jordens resurser.

Hur? Ordna en skapande och kreativ kväll där ni återanvänder material och saker till att göra nya grejer. Använd gamla prylar, pysselhjälpmedel och fantasi. Här är några tips på vad ni kan göra.

Vantar av ulltröja

Tvätta en gammal ulltröja i 60 grader så den krymper och tovar ihop sig. Då kan du sy nya saker av den som vantar, mössor, väskor eller annat roligt.

Skålar av LP-skivor

Ta en skiva, LP eller EP, doppa den i kokande vatten och böj till kanterna med hjälp av en tång eller genom att lägga den på en värmestålig skål.

Sy ett mobilfodral av en slips

Klipp av en slips och sy ihop botten. Vik ner spetsen och sätt dit en tryckknapp på insidan och en dekorationsknapp på utsidan.

Fortsättning på nästa sida.

GÖRA

Virka i plast

Använd kasettband eller klipp remsor av plastpåsar. Virka en väska, bordtablett eller en matta. På YouTube finns filmer som kan hjälpa en att komma igång att virka. Sök till exempel på "Virkning för nybörjare".

Gör underlägg av plastburkar

Använd rena och torra plastburkar, till exempel yoghurt- eller creme fraiche-burkar. Sätt ugnen på 150 grader. Ställ burkarna på en plåt med bakplåtspapper och ställ in dem i ugnen. Ta ut dem så fort de smält ihop och blivit platta.

Fler tips finns på svenskakyrkansunga.se/globalt

Han svarade: "Den som har två skjortor skall dela med sig åt den som ingen har, och den som har bröd skall göra på samma sätt."

Luk 3:11

Earth Overshoot Day är den dag då vi förbrukat den mängd av jordens resurser som är hållbart för det året. 1993 inföll dagen 21 oktober, 2003 den 2 september och 2013 den 20 augusti. Det betyder att resten av årets dagar lever vi över våra tillgångar, på resurser jorden egentligen inte kan ge oss. Med dagens sätt att leva skulle vi alltså behöva ungefär 1,5 jordklot.

UTBYTE MED SYFÖRENING

Varför? Visst är det bättre att laga kläder än att köpa nya, men det är inte alltid lätt att veta hur. Ett bra sätt är att lära sig är att ta hjälp av personer som har koll på läget.

Hur? I många församlingar finns det en syförening. Ta kontakt med dem och fråga om ni kan komma och hälsa på. I utbyte mot kunskap om hur man stoppar strumpor och syr i knappar kan ni lära syföreningen något de vill veta, kanske om klimatförändringar.

Hållbar ekonomi

Idag är vår ekonomi till stor del linjär. Vi producerar varor, använder dem och slänger dem när vi inte längre har användning för dem. Men jorden fungerar i kretslopp. I vattnets kretslopp används samma vatten hela tiden, fast i olika form: regn, hav, ånga, dimma. För att skapa ett mer hållbart samhälle måste vi anpassa oss till hur jorden fungerar och bli bättre på att hushålla och återanvända. I praktiken handlar det om allt från att byta saker med varandra till att skapa produkter som går att återvinna.

Läs mer på: www.collaborativeconsumption.com (på engelska), www.circulareconomy.se och www.cradlenet.se.

GÖRA

LÅNA, DELA OCH BYTA

Varför? Gud har gett oss uppdraget att förvalta och ta hand om jorden. Om vi fortsätter att förbruka resurser i nuvarande takt behöver vi två jordklot redan år 2030. Istället för att hela tiden producera nytt, nytt, nytt som dagens ekonomiska samhälle kräver kan vi bli bättre på att låna saker av varandra och på så sätt förvalta Guds skapelse.

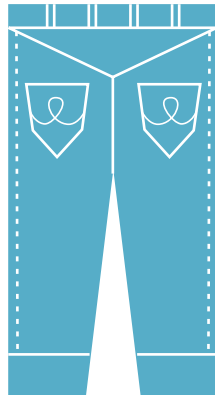
Hur? Det finns många varianter på hur man kan göra det, till exempel:

Ordna en klädbyttardag

... för lokalavdelningen eller hela församlingen. Be alla ta med sig rena och hela kläder som de vill byta bort. För varje plagg man lämnar in får man en "peng" som kan bytas mot ett nytt plagg. Skänk överblivna plagg till närmaste second hand-butik.

Skapa ett dela med sig-forum

... till exempel en facebook-grupp där det är fritt fram att lägga ut och fråga efter saker man kan dela: bormaskin, locktång, dammsugare, bil... Läger är ett bra tillfälle att låna liggunderlag, kåsor, ryggsäckar, regnställ av varandra, utrustning som kan vara dyrt och som man kanske inte använder så ofta.

Lycklig av konsumtion?

Mellan år 1950 och år 2000 tredubblades konsumtionen i Sverige. Ändå tycks livstillfredsställelsen och livskvalitén ha sjunkit. Det finns även forskning som tyder på att aktiviteter som ger en hög känsla av lycka ofta har låg belastning på klimatet. Att konsumera mer hållbart behöver alltså inte vara en uppoffring, utan kan tvärtom vara något som vi mår bra av. Källa: WWF, Naturvårdsverket

”Ett stort ansvar vilar på oss i den rika världen att gå före och förändra vår livsstil. En sådan förändring är i hög grad en existentiell och andlig fråga. Kristen tro utgår från att Gud har skapat varje människa med både ansvar och kapacitet att hantera kriser, även en global klimatkris, samtidigt som vi får bäras av hopp och framtidstro.”

Utdrag ur artikeln ”Ändra livsstil är en andlig fråga”, 2013,
som skrevs av Sveriges alla biskopar.

Fundera på: Vad menas med att ändra livsstil och vad innebär det för mig? Vad är lätt och vad är svårt med att ändra livsstil?

GÖRA

PLANTERA MERA

Varför? Det är roligt att odla! Att följa ett frö från att det gror till att man kan plocka av en mogen, solvarm tomat eller se och känna lukten av en blomma som slår ut ger inte bara glädje utan bidrar till en förståelse för vilken tid och arbete som ligger bakom. Det ger en respekt för naturen och förundran inför de makalösa växterna! Dessutom vill man inte gärna slänga ett salladsblad man själv odlat.

Hur? På fröpåsar finns instruktioner för hur man planterar. Fyll blomjord i en kruka eller ett tomt mjölkpaket. Lägg ner fröna, täck med jord, vattna och ställ krukans i ett fönster. Glöm inte att vattna.

Material: Kruka, blomjord, frön, vatten, solljus.

Tips: Odl i stan

Gerillaodla eller busodla handlar om att göra städer mer hållbara genom att odla ätbara växter i parker, på trottoarer, gator, innergårdar eller andra platser.

Läs mer: www.tillvaxt.org.

BYGG EN KOMPOST

Varför? Allt hör ihop! Varje gång vi skalat en potatis eller ätit ett äpple har vi chansen att starta ett kretslopp. Genom att kompostera blir potatisskalet, äppelskruvet och annat hushållsavfall till jord igen.

Material: En trälåda, kvistar, jord, dynga, maskar, strömaterial, hushållsavfall.

Hur? En kompost kan se ut på många olika sätt. Ett sätt är att bygga en trälåda med ett nät i botten. Börja med att välja ut en plats, till exempel i anslutning till församlingshemmet.

1. Lägg små kvistar och grenar i botten. Genom nätet och genom grenarna kommer luft in i komposten vilket behövs för att nedbrytningen ska fungera.
2. För att ge komposten extra hjälp är det bra att lägga i jord, dynga och maskar.
3. Lägg i det som ska komposteras.
4. För att komposten inte ska bli för fuktig är det viktigt att lägga i papper, remsor av dagstidningar, torra löv eller liknande strömaterial. Det suger upp fukten och gör att nedbrytningen fungerar bättre.
5. Komposten behöver luft. Rör om lite varje gång du lägger i nytt avfall.

GÖRA

TESTA ERT ARRANGEMANG

Varför? Att välja produkter och tjänster som tillverkats på ett etiskt, socialt och miljömässigt hållbart sätt är ett enkelt sätt att göra skillnad. Att tänka till extra i samband med läger och arrangemang är ett bra sätt att föregå med gott exempel och visa att det inte behöver vara så svårt att göra schyssta val.

Hur? Använd testet som finns på www.svenskakyrkansunga.se/globalt under material. Testet är ett sätt att utvärdera hur hållbart ert arrangemang är utifrån etiska och miljömässiga faktorer. När ni fått fram ett resultat, fundera på vad ni var bäst på och vad som kan förbättras till nästa arrangemang.

SVENSKA KYRKANS UNGAS ARRANGEMANGSTEST

VARFÖR? Att välja produkter och tjänster som tillverkats på ett etiskt, socialt och miljömässigt hållbart sätt är ett enkelt sätt att göra skillnad. Att tänka till extra i samband med arrangemang är ett bra sätt att föregå med gott exempel och visa att det inte behöver vara så svårt att göra schyssta val.

HUR? Använd testet som en hjälp att utvärdera hur hållbart ert arrangemang är utifrån etiska och miljömässiga faktorer. Kryssa för rutorna utifrån hur väl påståendets stämmer (1: stämmer inte alls och 5: stämmer mycket bra). När ni sätter poäng, ta hänsyn till hur budgeten sett ut. Om ett påstående inte är relevant (t ex om ni inte har köpt in elektronikprodukter), stryk frågan.

	1	2	3	4	5
Innan vi köpte in nya grejer till arrangemanget kollade vi om vi redan hade saker vi kunde använda.	☐	☐	☐	☐	☐
Vi använde inga engångsmaterial eller onödiga förpackningar.	☐	☐	☐	☐	☐
De varor och produkter vi köpte gick att återvinna helt.	☐	☐	☐	☐	☐
På arrangemanget källsorterade vi alla sopor.	☐	☐	☐	☐	☐
Alla elektronikprodukter som köptes var energisnåla.	☐	☐	☐	☐	☐
Så många produkter som möjligt hade en miljömärkning, till exempel KRAV, Bra miljöval eller MSC.	☐	☐	☐	☐	☐
Allt kaffe, te och choklad som serverades var Fairtrade-märkt.	☐	☐	☐	☐	☐
Så många produkter som möjligt var Fairtrade-märkta.	☐	☐	☐	☐	☐
Om det inte fanns Fairtrade-märkta eller miljömärkta varor där inbuden gjordes efterfrågade vi det för att visa att vi vill kunna köpa sådana varor i den affären i framtiden.	☐	☐	☐	☐	☐
För att undvika onödiga transporter valde vi närproducerade och närodlade produkter.	☐	☐	☐	☐	☐
Vi köpte inga produkter som vi vet har stor negativ miljöpåverkan, såsom produkter som innehåller palmolja, nötkött från Brasilien eller rödlistad fisk.	☐	☐	☐	☐	☐
Under arrangemanget serverades en vegetarisk måltid per dag, för att minska matens klimatpåverkan.	☐	☐	☐	☐	☐
Vid resor till och från arrangemanget valdes det mest miljövänliga alternativet.	☐	☐	☐	☐	☐
Vi undersökte om företagen som vi handlade av har en miljöpolicy och en strategi för hur den skall användas.	☐	☐	☐	☐	☐
Vi undersökte om företagen vi handlade av och dess underleverantörer har kollektivtval och schyssta anställningsvillkor för sina anställda.	☐	☐	☐	☐	☐

BETYG. Räkna ihop era poäng och kolla ert betyg. Sänk varje betygsnivå med 5 po för varje påstående som inte var relevant.
0-15 poäng – Aj, aj, aj, katastrof! Läs igenom Svenska Kyrkans Ungas inköps- och upphandlingspolicy till nästa gång för tips på hur ni kan välja mer hållbart.
16-30 poäng – Okej, ni har kommit en liten bit på den medvetna vägen, men det finns mycket mer att göra.
31-45 poäng – Inte illa, ni har handlat på medelnivå. Det går att göra mer!
46-60 poäng – Bra jobbat! Ni har tänkt långt, men det finns rum för förbättring. Tänk till nästa gång, vad kan ni göra bättre?
61-75 poäng – Toppen! Ni har verkligen tänkt på både mjölk och väva medansvarigheter när ni gjorde era inköp. Ni är förbildare!

Hur mycket växthusgaser kan vi släppa ut?

I Sverige släpper vi i genomsnitt ut sju ton växthusgaser per person och år. Räknar vi in utsläppen för vår import är utsläppen mellan 10-12 ton per person och år. Forskning talar för att ett ton per person och år är en hållbar utsläppsnivå. **Tips:** Gå in på www.co2now.org för aktuella siffror om halten växthusgaser i atmosfären.

POÄNGJAKT

Varför? För att ta ansvar för Guds skapelse, leva nära den och värna om vår jord behöver vi hjälpas åt. Att samla klimatpoäng är ett sätt att bli medveten om sin egen klimatpåverkan, få tips på vad man kan göra för att minska den och samtidigt uppmuntras och få bekräftelse för de positiva val man gör.

Hur? Utmana varandra i lokalavdelningen eller i ungdomsgruppen att samla klimatpoäng. På www.svenskakyrkansunga.se/globalt finns ett dokument med saker man kan göra tillsammans eller var för sig. Varje sak ger en poäng. Bestäm under hur lång tid ni ska samla poäng och vad målet är. Det kan till exempel vara att när alla nått 100 poäng ordnar ni en fest eller en resa. Alla som deltar samlar poäng i en klimatdagbok som redovisas för gruppen. **Tips:** Starta en Facebookgrupp eller annat forum där ni kan tipsa och peppa varandra att nå målet.

PÅVERKA

VAD VILL VI FÖRÄNDRA?

Varför? Att göra världen mer hållbar sker inte bara genom val vi gör i vardagen. För att skapa förändring behöver politiker, företag och andra makthavare pushas att göra vad de kan. Hjälp dem på traven genom att berätta vad just ni tycker att de ska göra för att skapa en mer hållbar framtid.

Hur? Att påverka och förändra saker som är orättvisa eller ohållbara ska inte bara kännas meningsfullt utan också roligt. Välj frågor som intresserar er och metoder ni tycker verkar kul. Då blir det samtidigt lättare att nå ut till de ni riktar er till. Diskutera och kom överens om:

1. Vad vill vi förändra?
 2. Hur vill vi göra det?
- För tips på påverkansmetoder, se sida 26-29.
3. När vill vi göra det?
 4. Vem eller vilka ska vi rikta oss till?
 5. Planering, vem gör vad?
 6. Kostnad?
- Fira när ni genomfört er idé!

VAR HÅLLBARA TILLSAMMANS!

Varför? Det bästa man kan göra om man vill skapa förändring är att dela med sig av sina idéer och visioner, hur galna eller enkla de än är. För tillsammans med andras visioner, tankar och engagemang kan man faktiskt göra något verkligt av dem och skapa förändring. Här har vi listat några övningar som kan användas för att komma igång och hitta på de bästa idéerna.

Ja det gör vi!

En lek som syftar till att öva sig på att vara öppen och positiv till varandras idéer och förslag. En person ställer en fråga, till exempel "Ska vi hoppa upp och ner?" eller "Ska vi imitera en präst?" Hela gruppen svarar med ett rungande "Ja, det gör vi!" samtidigt som alla i gruppen utför handlingen. Se till att ha gott om utrymme.

Framtidshälsning

Varje person börjar med att fundera över vad man själv vill förändra och hur man vill göra det. Sedan går alla runt i rummet och föreställer sig att man flyttats ett år framåt i tiden. Under 30 sekunder berättar man för den man möter vad som hänt under det senaste året. Vilken fråga har man engagerat sig i? Hur har det skapat förändring? Hur långt har man kommit och vad återstår att göra? Kanske några av visionerna blir till verklighet!

Tid: 15 min. **Material:** Tidtagarur.

Fortsättning på nästa sida.

PÅVERKA

Love bombing

En person i taget får berätta om ett problem som upplevs som stort och besvärligt. Till exempel: Hur får jag mina föräldrar att köpa ekologisk? De andra i gruppen "bombarderar" personen med idéer på hur problemet skulle kunna lösas. Alla idéer måste vara positiva och mer eller mindre realistiska. Personen som är i fokus ska ta emot förslagen med ett öppet sinne, hen får inte argumentera emot eller ge uttryck för att förslagen inte skulle vara bra.

Tid: 10-30 min beroende på gruppenstorlek och hur många problem man tar upp.

Material: Penna och papper till att skriva ner alla bra idéer.

Brainstorm på en skala

Dela in er i smågrupper. Rita en linje på stora papper och skriv "lätt" vid ena änden och "svårt" i andra. Varje grupp får ett problem, till exempel "Politiker tar inte ansvar för klimatet" eller "Massor med mat slängs". Uppgiften är att hitta alla tänkbara sätt att lösa problemet. Varje lösning skrivs på en postit-lapp och placeras på skalan utifrån hur lätt eller svårt det är att genomföra. Efter cirka 15 minuter får varje grupp välja ut två favoritförslag att presentera för de andra. Resultatet blir ett rum fullt med idéer om hur vi kan göra vår värld bättre!

Tid: Omkring 30 min.

Material: Problem, stora papper, postit-lappar, pennor

DELA MED DIG AV DIN DRÖMVÄRLD

Hur kommer jorden att se ut år 2030? Vilka sociala och miljörelaterade förändringar kommer att ha skett? Kommer vi att se allt fler ohanterliga effekter av klimatförändringarna eller har världssamfundet tagit ansvar? I projektet "Ideal World 2030" samlas drömvärldar från hela världen. Syftet är att visa världens ledare att vi är många som vill nå en bättre värld.

Hur? Dela med er av era drömvärldar på www.climatejusticeonline.org.
Diskutera: Hur ser vår gemensamma drömvärld ut? Vad kan vi göra för att nå den?

Om Ideal World:

Ideal world är ett initiativ från ACT Alliance, Action by Churches Together. Det är ett globalt samarbete mellan kyrkor och organisationer för katastrof-, utvecklings- och påverkansarbete där Svenska kyrkan är en av aktörerna.

PÅVERKA

PÅVERKA – HUR GÖR MAN?

Man kan använda många olika metoder för att få fram sitt budskap och påverka världen i en mer hållbar riktning, bara fantasin sätter gränserna. Här har vi samlat några exempel. Låt er bli inspirerade!

Påverka kyrkorådet

Uppmana kyrkorådet att agera för att församlingen blir mer hållbar. Använd påverkansbrevet som finns på www.svenskakyrkansunga.se/globalt. Skriv under och skicka in – hur lätt som helst!

Skriv en insändare

I lokaltidningar är det ganska lätt att få in en insändare och det är ofta många som läser dem. En insändare ska vara kort och personligt skriven. När du/ni skrivit klart, fundera över: Är ämnet tydligt? Är argumenten tydliga? Är texten kort och lätt att förstå?

Gör en flashmob

Att göra en flashmob på en offentlig plats är ett kul sätt att väcka uppmärksamhet. Vad flashmoben går ut på kan variera. Det kan vara en dans, ett skrik eller bara att stå helt stilla. Syftet är att skapa uppmärksamhet. Ju fler människor som deltar desto mäktigare! För att sprida ert budskap kan man använda plakater, flygblad eller megafon. Glöm inte att filma!

Gör en youtube-film

I en film kan man på ett enkelt sätt demonstrera ett problem och visa smarta lösningar. En film kan också lätt spridas via youtube och andra sociala medier vilket gör att den kan nå många människor.

Gör en aktion på stan

Antingen väljer ni att haka på en aktion eller manifestation ni vet är på gång, eller så ordnar ni en egen. Här är några tips på bra saker att tänka på:

- Var tydlig. Är budskapet enkelt att förstå?
- Öva på att kommunicera budskapet för förbipasserande och vad beredd på att svara på frågor.
- Dokumentera - då kan ni sprida informationen online och nå ut till ännu fler.
- Bjud in media.
- Undersök om det behövs polistillstånd.
- Välj en bra plats där många människor passerar och har möjlighet att stanna upp.
- Planera - vilket material behövs, vem gör vad, när och var ska ni genomföra den. Utvärdera och fira!

PÅVERKA

Använd sociala medier

Blogga från en föreläsningen eller debatt som ni ordnar, filma en aktion eller flashmob och sprid på youtube, ta en bild med ert budskap och sprid via facebook, twitter, instagram... Om det ni lägger ut delas av många nås ännu fler av ert budskap! Tänk på att vara schysst på internet, se till så att det ni skriver inte hänger ut någon eller kränker någons integritet. Var också beredda på att bemöta reaktioner.

Gör en morotsmob

Välj ut ett café eller en affär som säljer extra mycket schysst tillverkade produkter, samla ihop ett stort gäng och gå dit och handla schysst. På så sätt uppmuntrar ni affären att fortsätta öka sitt sortiment av ekologiska och Fairtrade-märkta varor.

E-postaktion

Att skicka påverkansmejl är ett enkelt och snabbt sätt att agera för global rättvisa. Svenska kyrkan uppmanar till e-postaktioner 6–8 gånger per år via Ageranätverket. Skriv upp dig på e-postlistan på www.svenskakyrkan.se/agera. Att påverka är lättare när man är många – uppmuntra hela församlingen skriva under!

Påverka församlingen att bli Kyrka för Fairtrade-diplomerad
Klimatförändringar drabbar människor i fattiga länder mest. Att handla Fairtrade är ett sätt att stötta dem och göra världen mer rättvis. Se till att er församling blir Kyrka för Fairtrade! Det kan ni göra genom att prata med någon anställd eller förtroendevald i er församling. Läs mer på www.kyrkaforfairtrade.org

Tips: Det är bra att hålla en öppen och rak dialog med dem ni vill påverka där alla får komma till tals. Det kan ta lång tid att påverka, ha tålamod!

Blir världen bättre?

Världen är orättvis! Aldrig har vi haft tillgång till så mycket resurser på jorden som nu, trots det lever 1,2 miljarder människor i extrem fattigdom. Samtidigt kan man säga att världen aldrig har varit en bättre plats att leva på än idag. Fler barn än någonsin går i skolan, andelen fattiga i världen har aldrig varit mindre, och fler barn än någonsin tidigare överlever sina första fem år på jorden. Samtidigt drabbar klimatförändringarna de som redan är mest utsatta och riskerar att omintetgöra många av de framsteg som gjorts. Fortfarande finns mycket kvar att göra för att göra världen mer rättvis och hållbar. Källa: UNDP

AKTIVITETER FÖR YNGRE ÅLDRAR

SPELA MATRESAN

Varför? Matresan är ett enkelt tärningsspel om matens påverkan på klimatet och miljön och vad vi kan göra för att minska den. Det är ett interaktivt sätt att lära sig mer om hur vi tillsammans kan göra skillnad.

Hur? Spelet Matresan finns i Hållbarhetslådan och går även att beställa från svenskakyrkansunga.se/butik. Spela spelet. Fira när alla kommit i mål med att äta Fairtrade-märkt och ekologisk choklad.

PLANTERA MERA

Varför? Att sköta om och samlas runt ett frö under en termin är ett sätt att väcka förundran över växters kraft och Guds skapelse, och en vilja att ta hand om våra gröna kompisar. Läs mer på sida 18.

Tips: Odlar tomater

Under våren, skiva några tomater och lägga dem i så-jord i små krukor. Låt dem stå i solen och vattna dem regelbundet. När plantan blivit stor, plantera om den i en större kruka. När vädret blir varmt, ställ ut på solig plats. Kom ihåg att tomater gillar vatten!

AKTIVITETER FÖR YNGRE ÅLDRAR

BYGG ETT BIBO

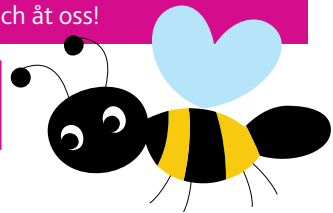
Varför? Äpplen, rosor, krusbär, bönor och ängens liljor. Alla är de beroende av bin och humlor som pollinerar dem för att de ska få frukt och frön. På många platser håller bina på att försvinna. Bin lever av nektar och pollen från blommor och får det svårt när blommande ängar växer igen och försvinner. Bina skadas också av bekämpningsmedel som sprids på åkrarna. Vi kan hjälpa bina genom att bygga holkar åt dem!

Hur? Ta en pinne eller träbit som är minst 10 cm tjock. Borra 3-10 mm breda hål i träbiten (som ska vara obehandlad) med olika djup, men inte helt igenom. Låt alla göra var sin att ta med hem och en gemensam för gruppen. Lägg den gemensamma biten utomhus utanför gruppens lokal. Framåt våren kan ni titta efter vem som har flyttat in!

Rädda bina!

Det viktigaste för bina är ett jordbruk där bekämpningsmedel inte används. Köp därför KRAV-märkt mat och ekologiskt, svenskt kött, helst lokalproducerat och naturbetesmärkt. Det innebär att djuren får gå ute och beta på ängen och därmed håller den blomstrande och öppen åt bina och åt oss!

"Bland vingade varelser tillhör biet det minsta, med vad det ger är det bästa av allt sött." Syrak 11:3

AKTIVITETER FÖR YNGRE ÅLDRAR

VAR KOMMER MATEN IFRÅN?

Hur? Gå till affären och titta på land-märkningen på varor som ni ofta köper. Varifrån kommer maten, är det nära eller långt borta? Om vi köper mer av sådant som kommer närmare ifrån så sparar vi energi och minskar utsläpp. Mjölk, fil, frukt och grönsaker finns ibland från bönder nära där du bor.

Prata om: Vad åt vi till lunch idag? Var kommer den maten ifrån? Vilken mat finns här i Sverige och vilken mat tror vi finns bara i andra delar av världen? Om vi bara kunde äta mat som växer och tas fram i Sverige, vilken mat skulle försvinna från bordet?

Texten är hämtad från ledarhandledningen till Matresan som finns att ladda ner på svenskakyrkansunga.se/globalt.

Vad är bra med Fairtrade?

De som drabbas hårdast av klimatförändringarna är människor i fattiga länder. Genom att välja Fairtrade-märkta varor hjälper man människor att försörja sig och kunna leva ett bra liv.

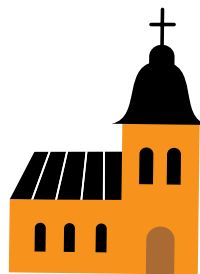

BIKE IN-MÄSSA

Varför? Att vara ute i naturen och fira mässa kan vara ett sätt att komma närmare Gud och känna samhörighet med skapelsen.

Material: Psalmböcker, bibel, präst med cykelhjälm, nattvardskärl, bröd och vin, cyklar, cykelhjälm.

Hur? Bestäm en cykeltur som börjar och slutar vid kyrkan. En fin skogsdunge eller en kulle kan vara ett bra ställe att fira nattvarden på. Packa pakethållarna med allt ni behöver för mässan. Samlas utanför kyrkan med era cyklar för att tillsammans ringa in till mässan med cyklarnas ringklockor. Inled mässan och börja cykla. Cykla till en vacker plats där ni har mässan. På nästa uppslag finns tips på psalmer, böner och texter som särskilt handlar om Guds skapelse och vårt ansvar för den.

TRO

PSALMER, BÖNER OCH BIBELORD

Psalmer

21 Måne och sol
289 Guds kärlek är som stranden
602 Så länge solen värmer jorden
705 Halleluja! Ditt lov vi sjunger
712 O Gud, som skapat vind och hav
717 Innan gryningen
726 Vilket stort mysterium
786 Jordens bön
787 Nära marken
788 För livets skull
792 Lär mig höra din röst

Ur Den svenska psalmboken med tillägg

Sinnesroböden

Gud, ge mig sinnesro
att acceptera det jag inte kan förändra,
mod att förändra det jag kan
och förstå att inse skillnaden

Av Reinhold Niebuhr

Bibelord

1 Mos 1: 26-28
1 Mos 2: 15
Matt 6: 19-21
Matt 6: 25-34
Matt 7: 12
Matt 25: 40, 45-46
Mark 12: 31
Joh 1: 1-5
Joh 6: 35
Joh 15:15-17
Jes 42:5-7

Bön i den heliga Franciscus anda

Herre, gör mig till ett redskap för din fred. Där hat finns, låt mig komma med kärlek. Där ondska finns, låt mig komma med förlåtelse. Där oenighet finns, låt mig komma med enighet. Där tvivel finns, låt mig komma med tro. Där osanning finns, låt mig komma med sanning. Där förtvivlan finns, låt mig komma med hopp. Där sorg finns, låt mig komma med tröst. Där mörker finns, låt mig komma med ljus. O gudomlige Mästare, låt mig sträva inte så mycket efter att bli tröstad, som att trösta, inte så mycket efter att bli förstådd som att förstå, inte så mycket efter att bli älskad, som att älska. Ty det är genom att ge, som man får, genom att förlåta, som man blir förlåten, och genom att dö, som man uppstår till det eviga livet.

Ur Den svenska psalmboken med tillägg, nr 36 i bönboken

Förenta nationernas bön

Gud, vår jord är bara ett stoftkorn i världsaltet. Det är vår uppgift att göra den till en planet där ingen ska behöva plågas av krig, hunger eller fruktan eller vara utestängd från andra i meningslöst främlingskap för sin härstammnings, hudfärgs eller världsåskådnings skull.

Ge oss mod och förutseende att ta itu med detta redan nu, så att våra barn och barnbarn en gång med stolthet kan bära namnet människa.

Ur Den svenska psalmboken med tillägg, nr 65 i bönboken

TRO

ANDAKTSFÖRSLAG

Sång eller psalm: Exempelvis nr 706 Hej himlarymder

Inledning: L: Gud, kom till min räddning. Alla: Herre, skynda till min hjälp.

L: Ära vare Fadern och Sonen och den heliga Anden.

Alla: nu och alltid och i evigheters evighet. Amen.*

Reflektion: "Jorden är Herrens med allt den rymmer, världen och alla som bor i den. Det är han som har lagt dess grund i havet och fäst den över de strömmande vattnen." Så börjar kung David sin 24e psalm i Psaltaren. Och hela bibeln börjar med att Gud skapar jorden och alla som bor i den: växter, fiskar, bin och humlor, skalbaggar och slutligen människor. Och Gud ser att allt han gjort är gott! Sedan sätter Gud människan i Edens lustgård att bruka och vårda den (1 Mos 2:15). Idag är vi bättre på att förbruka jorden än att bruka den. Världen är orättvis! Jordens resurser är orättvist fördelade, och i och med att resurserna utarmas i allt snabbare takt tar vi resurser från kommande generationer. Brist på jämställdhet mellan människor gör att människor har olika förutsättningar till exempel beroende på sitt kön. Men varje människa är en avbild av Gud med rätt till ett liv i värdighet och till grundläggande rättigheter. Att kämpa mot orättvisor är också det att vårda Guds skapelse. Sannerligen, det ni har gjort för någon av dessa minsta, det har ni också gjort för mig. (Matteus 25:40)

* Hans-Erik Lindström red. hämtad ur ordning för morgonbön ur Lilla Pilgrimsboken, Verbum

Tystnad

Bön: Herre, du rannsakar oss och känner oss. Hjälp oss att se när vi behandlar andra människor fel. Hjälp oss att leva rätt så att vi inte tar mer av jordens resurser än vi behöver. Och skänk oss klokhet så att vi med öppna sinnen kan verka för den värld som du vill.

Av Adrian Gustafson

Herrens bön

Välsignelsen: Må din väg gå dig till mötes och må vinden vara sin vän
Och må solen värma din kind och må regnet vattna själens jord
Och tills vi möts igen, må Gud hålla, hålla dig i sin hand.

Psalm 73 ur Den svenska psalmboken med tillägg

LÄSTIPS

Värna den jord som Gud älskar, Kyrkorna i Sverige om klimat och hållbar utveckling - utgiven av Sveriges kristna råd

Skapelsens frälsning - Per Larsson

Jordens sång - Stefan Edman

Förundran - Stefan Edman

Vägen hem och resan vidare - Harry Månsus

FÖR DIG SOM VILL GÖRA MER

VILL DU VETA MER OM SVENSKA KYRKANS UNGAS GLOBALA ARBETE?

På www.svenskakyrkansunga.se/globalt finns mer information om och tips på aktiviteter som handlar om klimat, miljö och hållbar utveckling. Kontakta gärna globala arbetsgruppen på globalt@svenskakyrkansunga.se om du har frågor eller vill ha uppmuntran och tips på hur du kan engagera dig.

Gilla oss på Facebook: facebook.com/SvKUngaGlobalt.

Följ oss på Twitter: [SvKUngaGlobalt](https://twitter.com/SvKUngaGlobalt).

FLER BRA HEMSIDOR

www.varldenskurs.se - om folkbildningskonceptet Världens kurs, som handlar om globala frågor och om hur vi som kyrka kan engagera oss för en mer rättvis hållbar värld.

www.svenskakyrkan.se/agera - om hur du kan vara med och påverka.

www.svenskakyrkan.se/hallbarutveckling - om Svenska kyrkans engagemang i klimatfrågan och för en hållbar utveckling.

www.svenskakyrkan.se/orka - här finns material om internationella rättvisefrågor för barn och unga.

Bloggar som inspirerar till globalt engagemang:

www.svenskakyrkansunga.se/globaltbloggen

www.blogg.svenskakyrkan.se/agera

OM PRODUKTIONEN

Aktiviteter för en hållbar värld har tagits fram av Svenska Kyrkans Unga.

Redaktion: Johan Manner, Erika Rehnberg, Adrian Gustafsson
och Anna Rehnberg. **Layout:** Therese Gustafsson.

Tack till alla som kommit med idéer, förslag och synpunkter!

Materialet har tagits fram med stöd från Sida. Sida har ej deltagit i produktionen och ansvaret för innehållet är utgivarens.

VARFÖR TYCKER SVENSKA KYRKANS UNGA ATT DET HÄR ÄR VIKTIGT?

Vi tycker att det är självklart att alla ska få leva ett bra liv, oavsett var på jorden de bor. Därför vill vi göra vad vi kan för att bidra till en mer rättvis och hållbar värld.

Vi tycker att det är viktigt att vi som unga är med och påverkar, både idag och i framtiden. Vi bärs av hoppet om att en hållbar värld är möjlig.

Läs mer på: www.svenskakyrkansunga.se

Det finns mycket vi kan göra för att skapa en mer hoppfull framtid. Gud har skapat människan och jorden och ger oss i uppdrag att ta hand om jorden. Likaväl som vi visar kärlek till Gud och till varandra vill vi visa kärlek även till vår planet. Låt oss börja här och nu!

